

BOLALAR KIYIMINI TIKISH KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISH ORQALI BANDLIKNI TA'MINLASH IMKONIYATLARI

Kodirova Matluba Rozikovna

*Farg'ona imkoniyatlari cheklangan shaxslar uchun ixtisoslashtirilgan maxsus
texnikum ta'lim ustasi*

Annotatsiya. Maqolada bolalar kiyimini tikish ko'nikmalarini shakllantirish orqali aholi, jumladan imkoniyati cheklangan shaxslar bandligini ta'minlash imkoniyatlari ilmiy-amaliy jihatdan tahlil qilingan. To'qimachilik va tikuv-trikotaj tarmog'ining O'zbekiston iqtisodiyotidagi o'rni, bolalar kiyimi bozorining barqaror talabga egaligi hamda kasb-hunar ta'limi orqali kasbiy ko'nikmalarni shakllantirishning bandlikka ta'siri aniq statistik faktlar asosida ko'rib chiqilgan. Tadqiqotda ko'nikmalarni bosqichma-bosqich shakllantirish metodikasi, o'zini o'zi band qilish (self-employment), uy mehnati va atelye shaklidagi tadbirkorlik modellari yoritilgan hamda inklyuziv yondashuvning samaradorligi asoslangan.

Kalit so'zlar: bandlik, bolalar kiyimi, tikuvchilik ko'nikmalari, kasb-hunar ta'limi, o'zini o'zi band qilish, tadbirkorlik, to'qimachilik sanoati, imkoniyati cheklangan shaxslar, mehnat bozoriga integratsiya.

Аннотация. В статье представлен научно-практический анализ возможностей обеспечения занятости населения, в том числе лиц с инвалидностью, посредством формирования навыков шитья детской одежды. На основе конкретных статистических данных рассматривается роль текстильной и швейно-вязальной промышленности в экономике Узбекистана, стабильный спрос на рынке детской одежды и влияние формирования профессиональных навыков посредством профессионального образования на занятость. Исследование охватывает методологию поэтапного формирования

навыков, самозанятости, домашнего труда и предпринимательства в стиле ателье, а также обосновывает эффективность инклюзивного подхода.

Ключевые слова: занятость, детская одежда, навыки шитья, профессиональное образование, самозанятость, предпринимательство, текстильная промышленность, лица с инвалидностью, интеграция на рынок труда.

Abstract. The article provides a scientific and practical analysis of the possibilities of ensuring employment of the population, including people with disabilities, through the formation of children's clothing sewing skills. The role of the textile and sewing and knitting industry in the economy of Uzbekistan, the stable demand of the children's clothing market, and the impact of the formation of professional skills through vocational education on employment are considered on the basis of specific statistical facts. The study covers the methodology of gradual formation of skills, self-employment, home labor and atelier-style entrepreneurship models, and the effectiveness of an inclusive approach is based on.

Keywords: employment, children's clothing, sewing skills, vocational education, self-employment, entrepreneurship, textile industry, people with disabilities, labor market integration.

Kirish

Aholi bandligini ta'minlash va daromad manbalarini ko'paytirish O'zbekistonning ijtimoiy-iqtisodiy siyosatidagi ustuvor yo'nalishlardan biridir. "O'zbekiston - 2030" strategiyasida iqtisodiyot hajmini ikki barobar oshirish, yalpi ichki mahsulotni 160 milliard dollarga, aholi jon boshiga daromadni 4 ming dollarga yetkazish maqsadi belgilangan. 2024-yilgi davlat dasturida esa yangi ish o'rinlari yaratish orqali 5 million aholining bandligini ta'minlash va 2 million aholini tadbirkorlikka jalb etish vazifasi qo'yilgan.

To'qimachilik va tikuv-trikotaj tarmog'i mazkur maqsadlarga erishishda yetakchi soha hisoblanadi. Rasmiy ma'lumotlarga ko'ra, 2024-yilda mamlakatda 8,2 milliard dollarlik to'qimachilik va tikuv-trikotaj mahsuloti ishlab chiqarilgan bo'lib, bu yetti yil avvalgiga nisbatan 4,2 barobar ko'pdir. Bugungi kunda 6 mingdan ortiq korxonada 570 ming kishi ushbu tarmoqda ish bilan band. Tarmoq mahsulotlari eksporti 83 mamlakatga yetib bordi. 2024-yilda to'qimachilik sanoati 10,7 foizga o'sdi. Bu raqamlar tikuvchilik ko'nikmasiga ega kadrlarga bo'lgan talab yuqori ekanini ko'rsatadi.

Tikuvchilikning alohida, talabgir bo'lagi bolalar kiyimini tikishdir. Bolalarning tez o'sishi natijasida kiyim-kechakka bo'lgan ehtiyoj uzluksiz takrorlanadi, bu esa ushbu yo'nalishda barqaror talab va doimiy bozorni ta'minlaydi. Bolalar kiyimi nisbatan kam material talab qiladi, kichik hajmlarda ham ishlab chiqarish iqtisodiy jihatdan maqsadga muvofiq bo'ladi — bu esa uni kichik tadbirkorlik va uy mehnati uchun qulay sohaga aylantiradi. Shu bois bolalar kiyimini tikish ko'nikmalarini shakllantirish, ayniqsa imkoniyati cheklangan shaxslar va ayollar uchun, bandlikni ta'minlashning real va samarali vositasi sanaladi.

Bolalar kiyimini tikish ko'nikmalarining iqtisodiy-ijtimoiy ahamiyati

Kasbiy ko'nikma - mehnat bozorida raqobatbardoshlikning asosidir. Bolalar kiyimini tikish yo'nalishi bir qator afzalliklarga ega. Birinchidan, doimiy va prognozlanadigan talab: bolalar yiliga bir necha bor o'lcham o'zgartirgani uchun kiyim almashtiriladi. Ikkinchidan, past kirish to'sig'i: bir-ikkita tikuv mashinasi va kichik ustaxona bilan ham faoliyat boshlash mumkin. Uchinchidan, mahsulot xilma-xilligi (kundalik, bayram, maktab, chaqaloq kiyimlari) keng iste'molchi guruhini qamrab oladi.

Ijtimoiy nuqtai nazardan bu ko'nikmalar shaxsga iqtisodiy mustaqillik, o'ziga ishonch va jamiyatdagi faol o'rinni ta'minlaydi. Ayniqsa imkoniyati cheklangan

shaxslar uchun bunday hunar nafaqat daromad manbai, balki kasbiy va ijtimoiy reabilitatsiya, jamiyatga integratsiyalashuv vositasi hamdir.

Bolalar kiyimini tikishda xavfsizlik talablariga rioya etish muhim ahamiyat kasb etadi: gigiyenik va allergiya qo‘zg‘atmaydigan tabiiy matolardan foydalanish, mayda ajraladigan detallar (kichik tugma, bezak)dan voz kechish yoki ularni mustahkam biriktirish, choklarni yumshoq va teriga ozor bermaydigan tarzda bajarish. Bu talablar mahsulot sifati va iste‘molchi ishonchini belgilaydi.

Ko‘nikmalarni shakllantirishning bosqichlari va metodikasi

Bolalar kiyimini tikish ko‘nikmalari amaliy mashg‘ulotlar orqali bosqichma-bosqich shakllantiriladi. Ta‘lim jarayoni quyidagi ketma-ketlikda tashkil etiladi:

- 1) nazariy asoslar: mato turlari, o‘lchov olish, andoza (lekala) tushunchasi, xavfsizlik qoidalari;
- 2) tayyorgarlik ko‘nikmalari: tikuv mashinasini sozlash, to‘g‘ri va egri choklarni mashq qilish;
- 3) bichish (raskroy): andoza asosida matoni belgilash va qirqish;
- 4) yig‘ish va tikish: detallarni birlashtirish, qism-qism tikish texnologiyasi;
- 5) pardozlash va sifat nazorati: chetlarni qayirib tikish, bezak, dazmollash, tayyor mahsulotni tekshirish.

Samarali metodlar sirasiga “namuna asosida ishlash”, operatsiyalarni mayda algoritmlarga bo‘lish, ko‘rgazmali texnologik kartalar, ko‘p marta takrorlash hamda zamonaviy raqamli vositalar (video darslar, kompyuterli bichish dasturlari) kiradi. Mashg‘ulotlar soddadan murakkabga tamoyili asosida — oddiy ro‘molcha yoki fartukdan boshlab, ko‘ylak va kompleks buyumlargacha — olib boriladi. Bu yondashuv har bir o‘quvchining individual sur‘atda o‘shini ta‘minlaydi.

Ko‘nikmalar asosida bandlikni ta‘minlash shakllari

Shakllantirilgan ko‘nikmalar bandlikning bir necha shaklida ro‘yobga chiqishi mumkin:

Yollanma mehnat. Tikuvchilik fabrikalari, tikuv-trikotaj korxonalarini va paxta-to‘qimachilik klasterlarida tikuvchi, bichuvchi, texnolog sifatida ishlash. Tarmoqda 570 ming kishi band ekani bu yo‘nalishda ish o‘rinlari mavjudligini ko‘rsatadi.

O‘zini o‘zi band qilish (self-employment) va uy mehnati. Individual tartibda buyurtma asosida bolalar kiyimi tikish — kam boshlang‘ich sarmoya talab qiladigan, uy sharoitida ham amalga oshiriladigan faoliyat turi. Bu shakl ayollar va imkoniyati cheklangan shaxslar uchun ayniqsa qulaydir.

Kichik tadbirkorlik — atelye va sex. O‘z atelyesini ochish, bir necha kishini ish bilan ta‘minlash, maktab formasi yoki chaqaloq kiyimlari kabi muayyan yo‘nalishga ixtisoslashish. Davlat tomonidan tadbirkorlikni qo‘llab-quvvatlash dasturlari, imtiyozli kreditlar va “Yoshlar daftari” kabi mexanizmlar bu imkoniyatni kengaytiradi.

Raqamli savdo va onlayn-bandlik. Tayyor mahsulotni ijtimoiy tarmoqlar va marketpleyslar orqali sotish, masofadan buyurtma qabul qilish bugungi kunda daromad olishning keng tarqalgan usuliga aylangan. Bu, ayniqsa harakatlanishi cheklangan shaxslar uchun mehnat bozoriga uydin turib qo‘shilish imkonini beradi.

Imkoniyati cheklangan shaxslar bandligining o‘ziga xosligi

BMTning Nogironlar huquqlari to‘g‘risidagi konvensiyasi (27-modda) nogironligi bo‘lgan shaxslarning teng sharoitlarda mehnat qilish huquqini kafolatlaydi. O‘zbekiston ushbu konvensiyani 2021-yilda ratifikatsiya qilgan bo‘lib, “Nogironligi bo‘lgan shaxslarning huquqlari to‘g‘risida”gi Qonun ularning bandligiga ko‘maklashishni nazarda tutadi.

Imkoniyati cheklangan shaxslar uchun bolalar kiyimini tikish bandlikning real shakli bo‘lib, buning uchun ish o‘rni moslashtirilishi lozim: ergonomik jihozlar, pedalsiz boshqaruvli yoki avtomatlashtirilgan tikuv mashinalari, yaxshilangan yoritish va xavfsiz mehnat muhiti. Kasb-hunar ta’limida olingan ko‘nikma keyinchalik moslashtirilgan ish joyi yoki uy mehnati orqali daromadga aylanadi.

Bunda ta’lim muassasasi, ish beruvchilar va davlat qo‘llab-quvvatlash institutlari o‘rtasidagi hamkorlik — bitiruvchini aniq ish o‘rni yoki tadbirkorlik faoliyatiga yo‘naltirish — hal qiluvchi omil bo‘ladi. Shu tariqa kasbiy ko‘nikma ijtimoiy himoyaga muhtojlikdan iqtisodiy mustaqillikka o‘tish vositasiga aylanadi.

Xulosa

Bolalar kiyimini tikish ko‘nikmalarini shakllantirish bandlikni ta’minlashning iqtisodiy jihatdan asosli va ijtimoiy jihatdan ahamiyatli yo‘nalishidir. Barqaror bozor talabi, past kirish to‘sig‘i va faoliyat shakllarining xilma-xilligi (yollanma mehnat, o‘zini o‘zi band qilish, kichik tadbirkorlik, onlayn-savdo) bu ko‘nikmani turli toifadagi aholi, jumladan ayollar va imkoniyati cheklangan shaxslar uchun real daromad manbaiga aylantiradi.

O‘zbekistonda to‘qimachilik tarmog‘ining jadal o‘sishi, davlatning bandlik va tadbirkorlikni qo‘llab-quvvatlash siyosati hamda inklyuziv ta’limni rivojlantirish bo‘yicha islohotlari ushbu imkoniyatlar uchun qulay shart-sharoit yaratadi. Pirovardida, kasb-hunar ta’limida sifatli ko‘nikma berish, uni moslashtirilgan ish o‘rni va davlat qo‘llab-quvvatlash mexanizmlari bilan bog‘lash — aholini, ayniqsa eng zaif qatlamlarni, barqaror bandlik bilan ta’minlashning samarali yo‘lidir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “O‘zbekiston - 2030” strategiyasi to‘g‘risidagi Farmoni. Toshkent, 2023.

2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “O‘zbekiston - 2030” strategiyasini “Yoshlar va biznesni qo‘llab-quvvatlash yili”da amalga oshirishga oid davlat dasturi to‘g‘risidagi 2024-yil 21-fevraldagi Farmoni. Toshkent, 2024.
3. O‘zbekiston Respublikasining “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni. 2020-yil 23-sentabr, O‘RQ-637-son. Toshkent, 2020.
4. O‘zbekiston Respublikasining “Nogironligi bo‘lgan shaxslarning huquqlari to‘g‘risida”gi Qonuni. 2020-yil 15-oktabr, O‘RQ-641-son. Toshkent, 2020.
5. Muminova L.R., Ayupova M.Yu. Maxsus pedagogika: o‘quv qo‘llanma. — Toshkent: Fan, 2013.
6. Tolipov O‘.Q., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalarni ta’lim jarayoniga joriy etishning ilmiy-nazariy asoslari. Toshkent: Fan, 2006.
7. O‘zbekiston Respublikasi Statistika agentligi. Aholi bandligi va mehnat bozori ko‘rsatkichlari: statistik to‘plam. Toshkent, 2024.
8. United Nations. Convention on the Rights of Persons with Disabilities, Article 27 Work and Employment. New York: UN, 2006.
9. International Labour Organization (ILO). World Employment and Social Outlook: Trends. Geneva: ILO, 2024.
10. UNESCO-UNEVOC. Technical and Vocational Education and Training (TVET) for Inclusive Development. Bonn: UNESCO-UNEVOC, 2020.
11. World Bank. Uzbekistan: Jobs, Welfare and Labor Market Report. Washington, D.C.: World Bank, 2023.
12. UNESCO. The Salamanca Statement and Framework for Action on Special Needs Education. Salamanca: UNESCO, 1994.